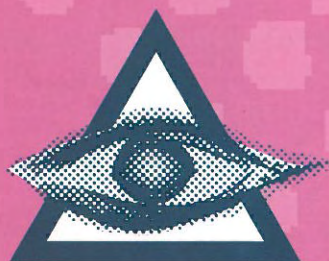

חושבים בגרות

השוואה |
בלימודי הספרות

ספרות

מכון ברנקו וייס לטיפול החשיבה

חושבים בגרות

מערכי למידה עצמית

להצלחה בבחינות הבגרות

השוואה בלימודי הספרות

מהדורה ניסיונית

תשס"ג

מכון ברנקו וייס לטיפול החשיבה

חושבים בגרות
מערכי למידה עצמית להצלחה בבחינות הבגרות
השוואה בלימודי הספרות

פיתוח והנחיה פדגוגית :	אביב קינן
פיתוח וכתיבה :	סתיו שדות
ייעוץ :	חני קרן, שירלי רמון, ענת שושני, שרית חיימוביץ'
עיצוב ועימוד :	רוני אידלשטיין, אסנת ברמן
עיצוב העטיפה :	שמעון שניידר
ריכוז והפקה :	ענת פלג

אין להעתיק, לשכפל, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי, אלקטרוני, אופטי, או מכני (לרבות צילום והקלטה) ללא אישור בכתב מהמוציא לאור.

© 2002
כל הזכויות שמורות
למכון ברנקו וייס לטיפוח החשיבה
ת.ד. 648, ירושלים 91006

© 2002
The Branco Weiss Institute for the Development of Thinking
P.O.Box 648, Jerusalem 91006

לוחות והדפסה : דפוס פרינטיב
נדפס בישראל

תוכנית בגרות 2001

בגרות 2001 היא תוכנית ייחודית ששמה לה למטרה להעלות את שיעור התלמידים המצליחים בבחינות הבגרות ולשפר את יכולות החשיבה, הלמידה והמנהיגות שלהם, בהסתמך על תורות חינוכיות מתקדמות.

התכנית מתבססת על הנחיה קוגניטיבית של התלמידים בקבוצות קטנות של חמישה תלמידים, תוך שילוב הדוק בין הלימודים הפורמליים בכיתה לבין פעילויות הנחיה גמישות המותאמות לצרכים הייחודיים של כל תלמיד ותלמידה.

התכנית מיישמת גישה מכוונת, פרטנית, על בסיס תכניות אישיות, במטרה לבנות בקרב משתתפי התהליך – תלמידים, מורים ומנהלים – את כישורי המנהיגות הנדרשים על מנת להוביל את התלמידים להצלחה בבחינות הבגרות, תוך פיתוח היכולות, הידע והערכים הראויים.

התפישה החינוכית של הפרויקט מושתתת של שלושה ממדים עיקריים:

1. הוראה פרטנית בקבוצה קטנה

הוראה המיישמת תפישה פדגוגית מתקדמת, שמאפשרת למורה ולתלמיד לזהות יחד את צרכי הלמידה ואת סגנון הלמידה של התלמיד, ולתת להם מענה מתאים במסגרת תוכנית למידה אישית. בשונה מאופן הלימוד בכיתה, הקבוצה הקטנה יוצרת סיטואציה לימודית אינטימית ותומכת.

2. טיפוח מיומנויות למידה וחשיבה כלליות

יחד עם לימוד החומר לבגרות, שמה התכנית דגש על פיתוח יכולות למידה וחשיבה כלליות, אשר יסייעו לתלמיד להתמודד טוב יותר עם בחינות הבגרות ועם רכישת ידע חדש בהמשך דרכו.

3. טיפוח המנהיגות העצמית של התלמיד

טיפוח התלמיד כאדם המקבל אחריות על מעשיו, על המטרות שהוא מציב לעצמו ועל הדרך שבה הוא מנהל את חייו.

חושבים בגרות

סדרת החוברות "חושבים בגרות" נכתבה ברוח מטרות תוכנית בגרות 2001. החוברות מיועדות בראש ובראשונה לתלמידי התוכנית ועוסקות במיומנויות ובדרכי למידה המסייעות להבנת התכנים ולהצלחה בבחינות הבגרות. כל חוברת מתמקדת בתחום תוכן (מקצוע) אחד ובכלי מרכזי אחד – המתאים ללמידת תחום זה.

כלי הלמידה שאנו מציגים בסדרת חוברות זו מסייעים לתלמיד במספר מישורים:

א. בארגון הידע הנרכש ובחיבורו לידע קודם.

ב. בהבנת התכנים.

ג. בזכירת החומר לבחינה (ומעבר לבחינה).

ד. בעיצוב דפוסי למידה וחשיבה, שימששו אותו בעתיד ללמידה של תכנים חדשים.

החוברות בסדרה "חושבים בגרות" מכוונות ללמידה תכליתית. הן משלבות הסברים תמציתיים עם הזדמנויות רבות לתרגול הנלמד, ומפנות את תשומת לבו של התלמיד לשלבי החשיבה והלמידה שהוא מפעיל. למטרה זו נעשה שימוש בחוברת בסמלים הבאים:

שאלות
ותשובות

הערות
והארות

תרגיל

דף
אסטרטגיה

חשיבה על
החשיבה

פירוק תהליך הלמידה לשלבים (לכל מקצוע יש השלבים הייחודיים שלו) מאפשר לתלמיד להבין בהדרגה ובצורה מעמיקה את החומר הנלמד כולו. באמצעות ביצוע פעולות בסיסיות ופשוטות (אך הכרחיות) מבסס התלמיד את הבנתו וכך חווה תחושה של הצלחה. תחושת ההצלחה מחזקת אותו ומאפשרת לו, בשלבים הבאים, לבצע פעולות מורכבות יותר, הדורשות הבנה, ניתוח וביקורת של החומר הנלמד. בדרך זו, התלמיד לומד להיות אחראי ומודע לדרך הלמידה שלו ומפתח את היסודות למנהיגות עצמית בתחומי חיים נוספים.

בברכת למידה פורייה,

צוות בגרות 2001

תוכן העניינים

7	מהי השוואה?
9	תהליך ההשוואה בספרות
	תרגילים להשוואה בספרות
11	1. השוואה בין שני בתי השיר "רק קו שמש אחד" / ח"נ ביאליק
16	2. השוואה בין שתי דמויות בשיר "על הבוקר" / אריה סיון
	3. השוואה בין שני שירים: "אבי" / יהודה עמיחי
21	"לתמונת אמא" / לאה גולדברג
26	4. הבחנה בין סוגי שאלות בבחינת הבגרות בספרות
	דוגמאות להשוואה בספרות
29	1. השוואה בין שני בתי השיר "תיירים" / יהודה עמיחי
33	2. השוואה בין שני סיפורים קצרים מאת ש"י עגנון
	"בדמי ימיה"
	"הרופא וגרושתו"
38	לסיום

מהי השוואה?

השוואה היא פעולה, שאנו עושים פעמים רבות במהלך חיינו, אפילו מבלי לשים לב לכך. אנו משווים בין סוגי אוכל ("שוקולד עם אגוזים יותר טעים משוקולד מריר"), בין אנשים שאנו פוגשים ("הוא כל כך דומה לאח שלו"), בין מקצועות לימוד ("אנגלית פחות קשה ממתמטיקה") ובין דברים רבים נוספים.

מדוע אנו עוסקים בהשוואה? אנו עוברים בחיים דברים רבים, וההשוואה ביניהם היא אחת הדרכים לקשר בין כל הדברים, לפרש אותם ולהביןם. כך המוח שלנו עובד.

תהליך ההשוואה – הסבר כללי

תהליך ההשוואה בין גורמים שונים מחולק לארבעה שלבים:

1. הגדרת הגורמים המשווים
2. בחירת הקריטריונים להשוואה
3. השוואת הגורמים (לפי הקריטריונים)
4. סיכום ומסקנות

תהליך ההשוואה – תרגיל

השוו בין שני מקצועות שאתם לומדים:

1. הגדרת הגורמים המשווים

כתבו את הגורמים (המקצועות) אותם בחרתם להשוות:

בחרתי להשוות בין _____ לבין _____

2. בחירת הקריטריונים להשוואה

בחרו לפחות 4 קריטריונים שתוכלו להשוות באמצעותם, וסמנו אותם:

- ☐ כמות שיעורי הבית בכל מקצוע
- ☐ אופן ההוראה של המורה
- ☐ עניין (עד כמה המקצוע מעניין אותי)
- ☐ היכולת שלי (מהי היכולת שלי במקצוע זה)
- ☐ מבחנים ובחנים (האם יש הרבה כאלה? האם אני מצליח בהם?)
- ☐ הקשר שלי עם המורה

הוסיפו קריטריון (אם יש לדעתכם)

☐

☐

3. השוואת הגורמים (לפי קריטריונים)

כתבו את הקריטריונים ואת הגורמים בטבלה, ומלאו אותה:

הקריטריונים להשוואה	הגורמים המושויים	מקצוע א':	מקצוע ב':
1			
2			
3			
4			
5			

מה דומה בין שני המקצועות?

מה שונה בין שני המקצועות?

4. סיכום ומסקנות (ענו לפחות על 2 מ-4 השאלות)

1. מהי נקודת השוני העיקרית בין שני המקצועות? מדוע?

2. מהי נקודת הדמיון העיקרית בין שני המקצועות? מדוע?

3. האם יש יותר נקודות דמיון או נקודות שוני בין שני המקצועות? מדוע?

4. האם למדתם משהו חדש בעקבות השוואה זו? אם כן, מהו?

תהליך ההשוואה בספרות

ההשוואה בלימודי הספרות תעזור לנו ליצור קשרים (על ידי נקודות דמיון או שוני) בין הנושאים השונים, וכך ללמוד את החומר בצורה מעניינת וטובה יותר. בלימודי הספרות ההשוואה היא חלק מתהליך הלימוד. בנוסף לכך, פעמים רבות מופיעות בבחינות הבגרות בספרות שאלות הדורשות השוואה.

אנו יכולים להשוות בין נושאים רבים מתחום הספרות. הנה כמה דוגמאות:

1. השוואה בין שני שירים העוסקים באותו נושא
2. השוואה בין מספר בתים של אותו שיר
3. השוואה בין שני שירים של אותו משורר / שני סיפורים של אותו סופר
4. השוואה בין דמויות ברומן
5. השוואה בין מוטיב מרכזי אשר חוזר בכמה יצירות
6. השוואת דיאלוגים או מונולוגים במחזה
7. השוואת קומדיה לטרגדיה

על מנת לערוך השוואה נכונה, עלינו לזכור שבכל השוואה יש לפחות נקודת דמיון אחת ולפחות נקודת שוני אחת בין הגורמים. עלינו להתייחס במהלך ההשוואה לנקודות הדמיון וגם לנקודות השוני.

הציעו נושאים נוספים בספרות, אשר ניתן להשוות ביניהם לדעתכם:

- השוואה בין _____
- השוואה בין _____
- השוואה בין _____
- השוואה בין _____

קריטריונים להשוואה בספרות

בחוברת זו נעסוק בשני תחומים: תחום הסיפורת ותחום השירה. בכל אחד מתחומים אלה קיימים קריטריונים מרכזיים להשוואה:

קריטריונים מרכזיים להשוואה בסיפורת:

1. דמות המספר
2. דמויות (מרכזיות, משניות)
3. מוטיבים וסמלים
4. אמצעים אומנותיים (מטאפורות, דימויים, האנשה ועוד)
5. פתיחה וסיום
6. כותרת

קריטריונים מרכזיים להשוואה בשירה:

1. סוג השיר (טבע, אישי, אהבה, ארס-פואטי ועוד)
2. תוכן
3. מבנה
4. אמצעים אומנותיים (מטאפורות, דימויים, האנשה, אוקסימורון, חריזה ועוד)
5. מוטיבים וסמלים
6. כותרת
7. לשון הדובר (זמן, גוף, תחביר, סימני פיסוק)

בכל השוואה שנערוך נבחר את הקריטריונים המתאימים (מבין הקריטריונים האלה) וניצור קריטריונים נוספים.

תרגיל 1

השוואה בין שני בתי השיר "רק קו שמש אחד" / ח"נ ביאליק
קראו את השיר:

רק קו שמש אחד

רק קו שמש אחד עברך,
ופתאם רוממת וגדלת;
ויפתח חמדתך ובשרך,
ויכנף פריה בשלת.

ורק סער ליל אחד עברך,
וניחמס את-בסרך, נצתך;
ויקלבים נבלים בהדריך,
זריחו מכחוק נבלתך - .

ערכו השוואה לפי השלבים הבאים (שימו לב – שלבים א' ו-ב' כבר בוצעו)

שלב א' – הגדרת הגורמים להשוואה

נערוך השוואה בין הבית הראשון בשיר לבין הבית השני בשיר

שלב ב' – בחירת הקריטריונים להשוואה

1. מתחום השוואה – שירה

מבין הקריטריונים המרכזיים להשוואה בשירה, נבחר את אלו המתאימים ונסמן אותם:

1. סוג השיר

2. תוכן

3. מבנה ✓

4. אמצעים אמנותיים ✓

5. מוטיבים וסמלים ✓

6. כותרת

7. לשון הדובר ✓

2. קריטריונים נוספים

כעת נסיף קריטריון נוסף המתאים במיוחד לשיר שבו אנו עוסקים:

8. תוכן – תיאור האיש

כעת נציב בטבלה את הקריטריונים שבחרנו, ונערוך באמצעותם השוואה (בעמוד הבא).

שלב ג': השוואת הגורמים (לפי הקריטריונים)

הקריטריונים להשוואה	הגורמים המושויים	א. בית א'	ב. בית ב'
תיאור האישה			
מבנה			
אמצעים אומנותיים			
מוטיבים וסמלים			
לשון הדובר			

במה הם דומים?

במה הם שונים?

שלב ד': סיכום ומסקנות

מילים בהן רצוי להשתמש במהלך כתיבת הסיכום והמסקנות:

מילים המדגישות שוני	מילים המדגישות דמיון
שונה	דומה
לעומת	בדומה ל...
בניגוד ל...	כמו
הבדל בין ... ל...	כ...
אך	כך גם
בהשוואה ל...	

נקודות דמיון
נקודות שוני
פסקה מסכמת (אילו דברים למדתי באמצעות ההשוואה?)

דף אסטרטגיה לתהליך ההשוואה

כדי להשוות בין גורמים, נבצע את הפעולות הבאות:

1. הכנה להשוואה

- הגדרת הגורמים המשווים
- בחירת קריטריונים להשוואה

2. השוואת הגורמים

- פירוט הגורמים בטבלה
- מציאת נקודות שוני ונקודות דמיון

3. כתיבת סיכום ומסקנות או תשובה לשאלה

שאלות ותשובות

שאלה

בשלב בחירת הקריטריונים להשוואה, למה אין להסתפק ברשימת הקריטריונים המרכזיים לפי הנושא (סיפורת או שירה), אלא יש לכלול גם נקודות נוספות?

תשובה

כדי לערוך השוואה שתיקה בחשבון את כל הנתונים המשמעותיים, יש להתייחס לקריטריונים לפי הנושא (שהם הבסיס לכל השוואה בתחום הדעת המסוים), אבל תמיד כדאי לבדוק, אם חסרים קריטריונים נוספים, שהכרח להתייחס גם אליהם.

שאלה

מדוע יש לכתוב את פרטי הגורמים המשווים בטבלה?

תשובה

על ידי כתיבת מאפיינים בטבלה, אנו יכולים ממש "לראות" את שני הצדדים, אשר מוצגים זה מול זה. צורת כתיבה זו מאפשרת לנו לאתר את נקודות השוני והדמיון בין הגורמים, ולזכור את מאפייני הגורמים גם מאוחר יותר.

שאלה

מדוע יש לכתוב בסוף סיכום ומסקנות, הרי כתבנו עוד לפני זה את נקודות השוני והדמיון?

תשובה

הצגת נקודות השוני והדמיון בנפרד, מאפשרת לנו לארגן בצורה ראשונית את פרטי התוכן המשווה; כתיבת הסיכום והמסקנות מחייבת אותנו להבין בצורה מעמיקה את התמונה השלמה, ואת המשמעויות הנגזרות מתהליך ההשוואה שעשינו.

תרגיל 2

השוואה בין שתי הדמויות בשיר "על הבוקר" / אריה סיון

(מתוך בחינת הבגרות בספרות עברית וכללית, 2 יחידות לימוד, קיץ תשנ"ט)

שיר שלא נלמד

קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים שאחריו.

על הבקר / אריה סיון

בשעת-החסד של היום, בבקר
את הולכת ברחובות
לוקטת אל סלי נפשוך
מראות, קולות, ריחות
בסבלנות שאין להגבול, במאמץ שקט
לציר לך את חייך
אבן אבן, קו לקו, פסיפס
על רקע היקום.

אני על הגגות
חותר אל הנקודה
ממנה, עם המוג הערפל, אולי תבליח בי,
כמו קרן ליזר ממקור נסתר של אור,
התובנה שתעניק לי
ראיה אחרת

ואז אקרא לך מאותה סמטה
שבה, אני מניח, את עדן משתרכת
בואי בואי

אבל אתה בסל שלי, תגידי לי.

א. בשיר מוצגות שתי דמויות.

מה מאפיין כל אחת מהן? (בתשובתך הדגש את השוני ביניהן).

מה הם היחסים בין הדמויות?

ב. כיצד "התובנה שתעניק לי / ראיה אחרת" באה לידי ביטוי בבית האחרון?

בעמודים הבאים נשווה בין הדמויות על-מנת לענות על שאלות א' ו- ב'.

ערכו השוואה לפי השלבים הבאים (שימו לב – שלב א' כבר בוצע)

שלב א' – הגדרת הגורמים המושווים

אנו נשווה בין שתי הדמויות המופיעות בשיר: דמות א' – אישה, דמות ב' – איש.

שלב ב' – בחירת הקריטריונים להשוואה

1. תחום ההשוואה – שירה

מבין הקריטריונים המרכזיים להשוואה בשירה, בחרו את אלו המתאימים וסמנו אותם:

1. סוג השיר

2. תוכן

3. מבנה

4. אמצעים אמנותיים

5. מוטיבים וסמלים

6. כותרת

7. לשון הדובר

2. קריטריונים נוספים (אם יש)

כעת הוסיפו קריטריונים נוספים (אם יש כאלו לדעתכם) המתאימים במיוחד לשיר שבו אתם עוסקים:

8.

9.

10.

11.

כעת הציבו בטבלה את הקריטריונים שבחרתם, וערכו באמצעותם השוואה (בעמוד הבא).

שלב ג': השוואת הגורמים (לפי הקריטריונים)

הגורמים המושווים	הקריטריונים להשוואה	א. דמות א' – אישה	ב. דמות ב' – איש

במה הם דומים?

במה הם שונים?

שלב ד': סיכום ומסקנות (או כתיבת תשובה לשאלה)

מילים בהן רצוי להשתמש במהלך כתיבת הסיכום והמסקנות:

מילים המדגישות שוני	מילים המדגישות דמיון
שונה	דומה
לעומת	בדומה ל...
בניגוד ל...	כמו
הבדל בין ... ל...	כ...
אך	כך גם
בהשוואה ל...	

נקודות דמיון
נקודות שוני
פסקה מסכמת (אילו דברים למדתי באמצעות ההשוואה?)

שאלות למחשבה על תהליך ההשוואה

האם תהליך ההשוואה עוזר לכם להבין את השיר טוב יותר? מדוע?

מהו הדבר המעניין ביותר, לדעתכם, שגיליתם בשיר?

האם אפשר להשוות בין גורמים אחרים בשיר (ולא רק בין הדמויות בשיר)? אם כן, בין אילו גורמים?

תרגיל 3

השוואה בין שני שירים: "אבי" / יהודה עמיחי "לתמונת אמא" / לאה גולדברג

קראו את השירים:

אבי / יהודה עמיחי

זָכַר אָבִי עֲטוּף בְּנֵי לֶבָן
כְּפָרוֹסוֹת לְיוֹם עֲבוּדָה.

כְּקוֹסֶס, הַמוֹצֵיא מְכוּבָּעוֹ אֲרָנְבוֹת וּמִגְדָּלִים,
הוֹצִיא מִתּוֹךְ גּוּפוֹ הַקָּטָן – אֶהָבָה.

נִהְרֹת יָדָיו
נִשְׁפָּכוּ לְתוֹךְ מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים.

לתמונת אמא / לאה גולדברג

תְּמוֹנֶתְךָ כֹּה שְׁלֵנָה. אֶת אֲחֶרֶת:
קִצְתָּ גָאָה וּנְבוֹכָה עַל שְׂאֵת – אִמִּי.
מִלֵּנָה בְּדִמְעָה וּבְחִיוֹךְ מִנִּתְרָת
וּמַעֲוָלִים אֵיךְ שׁוֹאֵלָת: "מִי?"

לֹא תִמְהָתִי, לֹא רָגַזְתִּי, עַתָּה בָּאתִי אֵלֶיךָ.
מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ וְאִמְרָתִי: "תִּנֵּנִי!"
אֶת הַכֹּל הִבֵּאתִי לִי בְּמוֹ יָדְךָ
רַק מִפְּנֵי שְׂאֵנִי – אֲנִי.

וְיִוְתֵר מִמֶּנִּי אֶת הַיּוֹם זֹכֶרֶת
אֶת יְגוֹן-יְלָדוּתִי, וְנִפְשֶׁךָ כְּבֶר פֶּתֶרָה:
עַתָּה תִּבּוֹא אֵלַי הַבֵּית הַבּוֹגֶרֶת,
הִיא תִּבְיֵא אֶת יְאוֹשׁ תְּיוֹגֶתָה שֶׁבָּגְרָה.

כֵּן. אֲבֹא רְצוּצָה וְלֹא אֶשְׁאֵל לְשִׁלּוֹמְךָ.
לֹא אֲבַקֶּה בְּחִיקֶיךָ, לֹא אֶלְחֹשׁ: "אִמִּי!"
אֶת תִּדְעִי:
זֶה שֶׁעֲזַבְנִי הִיָּה לִי יָקָר מִמֶּךָ
וְלֹא תִשְׁאָלֵנִי: "מִי?"

עברו לעמוד הבא וערכו השוואה בהתאם לשלבי העבודה שהגדרנו.

ערכו השוואה לפי השלבים הבאים (שימו לב – שלב א' כבר בוצע)

שלב א' – הגדרת הגורמים המושווים

נערוך השוואה בין היחס להורה בשיר "אבי"

לבין היחס להורה בשיר "לתמונת אמא"

שלב ב' – בחירת הקריטריונים להשוואה

1. תחום ההשוואה – שירה

מבין הקריטריונים המרכזיים להשוואה בשירה, בחרו את אלו המתאימים וסמנו אותם:

1. סוג השיר

2. תוכן

3. מבנה

4. אמצעים אמנותיים

5. מוטיבים וסמלים

6. כותרת

7. לשון הדובר

2. קריטריונים נוספים (אם יש)

כעת הוסיפו קריטריונים נוספים (אם יש כאלה לדעתכם) המתאימים במיוחד לשירים שבהם אתם עוסקים:

8.

9.

10.

כעת הציבו בטבלה את הקריטריונים שבחרתם, וערכו באמצעותם השוואה (בעמוד הבא).

שלב ג' – השוואת הגורמים (לפי הקריטריונים)

הקריטריונים להשוואה	הגורמים המושווים	א. היחס להורה בשיר "אבי"	ב. היחס להורה בשיר "לתמונת אמא"

במה הם דומים?

במה הם שונים?

שלב ד' – סיכום ומסקנות

מילים בהן רצוי להשתמש במהלך כתיבת הסיכום והמסקנות:

מילים המדגישות שוני	מילים המדגישות דמיון
שונה	דומה
לעומת	בדומה ל...
בניגוד ל...	כמו
הבדל בין... ל...	כ...
אך	כך גם
בהשוואה ל...	

נקודות דמיון
נקודות שוני
פסקה מסכמת (אילו דברים למדתי באמצעות ההשוואה?)

שאלות למחשבה על תהליך ההשוואה

אילו תכנים נוספים מתוך לימודי הספרות הייתם מציעים ללמוד באמצעות השוואה?

חשבו על הזדמנויות נוספות (שאינן קשורות ללימודים), שבהן תוכלו להשתמש במיומנות ההשוואה.

תרגיל 4

הבחנה בין סוגי שאלות בבחינת הבגרות בספרות

לפניכם שאלות מבחינת הבגרות בספרות. סמנו את השאלות אשר פעולת השוואה תסייע בפיתוחן.

1. בחר בשני סיפורים (לפחות אחד מהם מאת עגנון), שמהם משתמעת ביקורת על תכונות אנושיות או על תופעות חברתיות.

הסבר מהי הביקורת המשתמעת מכל אחד מהסיפורים שבחרת, ותאר כיצד היא באה לידי ביטוי.

שים לב: תוכל לענות גם על פי היצירות מאת עגנון המפורטות להלן: "והיה העקוב למישור"; "עגונות"; "בדמי ימיה"; "שבועת אמונים"; "גבעת החול"; "סיפור פשוט". גם אם תבחר לענות על-פי אחת מיצירות אלה, עליך להתבסס על סיפור נוסף (מאת עגנון או סופר אחר).

(חורף תשס"ב)

2. בסיפורים רבים עיצוב הדמויות נעשה באמצעות שימוש באמצעים הבאים: מוטיבים חוזרים, תקבולות (אנלוגיות), ניגודים (בדמות עצמה או בינה לבין דמויות אחרות), תיאורי טבע.

בחר בשני סיפורים (לפחות אחד מהם מאת עגנון)

הסבר כיצד אחד מאמצעים אלה תורם לעיצוב דמות בכל אחד מהסיפורים שבחרת (תוכל להסביר אותו בעזרת אותו אמצעי בשני הסיפורים).

(חורף תשס"ב)

3. מהי חולשתו המרכזית של הגיבור הטרגי במחזה של שייקספיר שלמדתם? הסבירו במה מתבטאת חולשה זו, וכיצד היא משפיעה על פיתוח העלילה הטראגית.

(חורף תשנ"ז)

4. ציינו והסבירו נקודות דמיון בין שני סיפורים מתוך קובץ סיפורים שקראתם.

(חורף תשנ"ח)

5. דוסטויבסקי, החטא ועונשו

רסקולניקוב וסווידריאגלוב – ערכו השוואה ביניהם.

מה תורמת ההקבלה ביניהם לעיצוב משמעות הרומאן? הדגימו והסבירו.

(חורף תשנ"ז)

6. ברומאנים רבים נמתחת ביקורת נגד סדרי החברה וערכיה.

נגד אילו תופעות מופנית הביקורת החברתית ברומאן שלמדתם?

האם נרמזת ברומאן אפשרות לתיקון הדברים? הדגימו את דבריכם.

(חורף תשנ"ז)

7. בלזק, אבא גוריו

וטרן ואבא גוריו – כיצד מאירה כל אחת משתי הדמויות את דמותו ואת דרכו של רסטיניאק?

(חורף תשנ"ז)

8. "דע את עצמך" ו"הכל במידה" הם משפטים שהיו חקוקים על שער המקדש בדלפי. האם הגיבור באחד המחזות שלמדת נוהג על פי אחת מהקְנוֹת אלה? בססו ונמקו את דבריכם.

(חורף תשנ"ח)

9. מהו מקורו של הרוע בטרגדיה השיקספירית שלמדתם? כיצד הרוע בא לידי ביטוי בטרגדיה זו, וכיצד הוא משפיע על מהלך העלילה?

(קיץ תשנ"ח)

10. בלזק, אבא גוריו

הניגוד בין יושר וצביעות משתקף בתהליך שעובר רסטיניאק. אפשר אף לומר שניגוד זה "מחלק" את דמויות-המשנה ברומאן לשתי קבוצות. דונו בקביעה זו והדגימו אותה. בדבריכם התייחסו לדמותו של רסטיניאק ולשתיים מדמויות המשנה.

(חורף תשנ"ח)

11. דוסטויבסקי – החטא ועונשו ; טולסטוי – אנה קארנינה

מוות לעומת חיים והתחדשות: כיצד מעוצב ניגוד זה באחד משני הרומאנים? בתשובתכם התייחסו לשתי דמויות ברומאן.

(חורף תשנ"ח)

12. בהר בספר שקריאתו עזרה לך להבין טוב יותר את טבע האדם או את היחסים בין בני-האדם.

הסבר מהי ההבנה שעוררה בך קריאת הספר. בסס את דבריך על דוגמאות מהספר.

(חורף, תשס"ב)

13. כיצד בא לידי ביטוי נושא מרכזי בפתיחה ובסיום של מחזה אחד שלמדתם? שימו לב: תוכלו לבחור במחזה של סופוקלס, של שיקספיר או של כל מחזאי אחר.

(חורף תשנ"ח)

14. תאר שני אירועים מרומאן או משתי נובלות (אירוע אחד מכל נובלה), שבהם משתתפת דמות מרכזית, והסבר מה אפשר ללמוד מכל אחד מהאירועים על הדמות המרכזית.

(חורף, תשס"ב)

15. סופוקלס – אדיפוס המלך

תארו כיצד מצטיירת דמותו של אדיפוס בתחילת הטרגדיה, וכיצד היא מצטיירת בסיומה. הסבירו כיצד מבטא השינוי שחל באדיפוס את המהות הטרגית של המחזה.

(קיץ תשנ"ח)

פתרונות: מספרי השאלות אשר פעולת ההשוואה תסייע בפתירתן:
15,14,13,11,10,7,5,4,2,1.

דוגמאות להשוואה בספרות

דוגמה 1: השוואה בין שני בתי השיר "תיירים" / יהודה עמיחי

(מתוך בחינת הבגרות בספרות עברית וכללית, 2 יחידות לימוד, חורף תשנ"ח)

שיר שלא נלמד

קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים שאחריו.

יהודה עמיחי / תיירים

בקורי אבלים הם עורכים אצלנו,
יושבים ביד ושם, מרצינים ליד הכתל המערבי
וצוחקים מאחורי וילונות כבדים בחדרי מלון,
מצטלמים עם מתים חשובים בקבר רחל
ובקבר הרצל ובגבעת התחמשת,
בזכים על יפי גבורת נערינו
וחושקים בקשיחות נערוֹתֵינו
ותולים את תחתוניהם
ליבוש מהיר
באמבטיה כחלה וצוננת.

פעם ישבתי על מדרגות ליד שער במצודת דוד, את שני הסלים
הכבדים שמת לידי. עמדה שם קבוצת תיירים סביב המדרין
ושמשיתי להם נקדת ציון. "אתם רואים את האיש הזה עם
הסלים? קצת מינה מראשו נמצאת קשת מן התקופה הרומית.
קצת מינה מראשו". אבל הוא זז, הוא זז! אמרתי בלבי:
הגאלה תבוא רק אם נגידו להם: אתם רואים שם את הקשת
מן התקופה הרומית? לא חשוב: אבל לידה, קצת שמאלה
ולמטה ממנה, יושב אדם שקנה פרות ורקזות לביתו.

א. מהי הטענה או האמירה העולה מהשיר (על שני חלקיו)?

הסבר כיצד היא נבנית באמצעות הניגודים שבשיר.

ב. במה שונה החלק השני של השיר מחלקו הראשון, ומה הוא מוסיף עליו?

ג. בחר שיר נוסף משירת המאה העשרים (אפשר גם משירת ביאליק, אך לא השיר צפֿרֿת), שבו לניגודים יש תפקיד מרכזי. הצבע על הניגודים, והסבר מהי תרומתם לבניית משמעות השיר.

בדפים הבאים מוצגת דוגמה להשוואה, המתייחסת לסעיפים א' ו- ב'.

שלב א' – הגדרת הגורמים המשווים
נערוך השוואה בין הבית הראשון בשיר לבין הבית השני בשיר.

שלב ב' – בחירת הקריטריונים להשוואה

1. תחום ההשוואה – שירה

מבין הקריטריונים המרכזיים להשוואה בשירה, נבחר את אלו המתאימים ונסמן אותם:

1. סוג השיר

✓ 2. תוכן

✓ 3. מבנה

4. אמצעים אמנותיים

5. מוטיבים וסמלים

6. כותרת

✓ 7. לשון הדובר

2. קריטריונים נוספים

כעת נוסיף קריטריון נוסף המתאים במיוחד לשיר שבו אנו עוסקים:

8. הניגודים בכל בית

כעת נציב בטבלה את הקריטריונים שבחרנו, ונערוך באמצעותם השוואה (בעמוד הבא).

שלב ג': השוואת הגורמים (לפי הקריטריונים)

ב. בית שני	א. בית ראשון	הגורמים המשווים הקריטריונים להשוואה
הבית השני בנוי בצורת פסקה סיפורית, המורכבת ממשפטים רבים.	הבית הראשון בנוי ממשפט מורכב אחד, המקוטע לשורות קצרות.	מבנה
לשון עבר. הדובר מדבר בגוף ראשון יחיד: "ישבתי", "שמתי", "אמרתי" וכו'.	לשון הווה. הדובר מדבר בגוף ראשון רבים: "אצלנו", "נערתנו".	לשון הדובר
הדובר מתאר את עצמו ואת התיירים. מתואר אירוע שקרה בעבר: מדריך קבוצת תיירים התעלם מהדובר שישב עם סליו, והתייחס לאתר ההיסטורי הנמצא לידו. לאחר מכן מביע הדובר את מחשבותיו.	מתוארים אנשים (תיירים). התנהגות התיירים מתוארת באופן כללי: הם עורכים ביקורי אבלים, באים לאתרים שונים ונהנים בבתי מלון.	תוכן
ניגוד בין המצוי (התיירים מתמקדים בעתיקות ולא באנשים) לבין הרצוי (הדובר היה רוצה שהתיירים יתמקדו באנשים). העיסוק באדם מנוגד לעיסוק באנדרטאות ובאתרי ארכיאולוגיה. הדובר עצמו מנוגד לתיירים.	מצד אחד, מתוארים התיירים כמרצינים במקומות היסטוריים אך מצד שני הם מתוארים כצוחקים במלונות ומבלים להם עם נערות (נערותנו). מצד אחד הם עושים דברים רציניים מאוד (ביקורים ב"יד ושם", למשל), אך מצד שני הם עושים מעשים של יום יום, כמו תליית תחתונים לייבוש.	ניגודים

במה הם דומים?
שני הבתים מדברים על תיירים ועל התנהגותם.
שני הבתים מאופיינים בניגודים פנימיים.

במה הם שונים?
הבית הראשון מתאר התנהגות תיירים באופן כללי (לכן הם מוצגים בזמן הווה ה'תקל"ו) ואילו הבית השני מתאר מקרה ספציפי שאירע בנקודה מסוימת בעבר.
מבנה הבתים שונה: הבית הראשון בנוי כשיר, ואילו הבית השני בנוי כפסקה מתוך סיפור.
הזמן המתואר שונה בין שני הבתים, וכך גם הגוף.
בבית השני מזכיר הדובר את עצמו, ואילו בבית הראשון הוא אינו עושה כן.
הבית הראשון מתאר את התנהגות התיירים; הבית השני מוסיף על התנהגות זו בקורת מוצהרת.
האדם החי בבית השני ("הוא זז, הוא זז") מנוגד לאתרי הזיכרון אשר התיירים מבקרים בהם בבית הראשון.

שלב ד': סיכום ומסקנות

מילים בהן רצוי להשתמש במהלך כתיבת הסיכום והמסקנות:

מילים המדגישות שוני	מילים המדגישות דמיון
שונה	דומה
לעומת	בדומה ל...
בניגוד ל...	כמו
הבדל בין... ל...	כ...
אך	כך גם
בהשוואה ל...	

הטענה או האמירה העולה מהשיר

התיירים שבאים לבקר אינם עוסקים בעיקר. הם עושים דברים אשר מצופה מהם לעשות (באים לאתרים היסטוריים), הם עושים "ביקורי אבלים": הם מבקרים במקומות זיכרון ובקברים חשובים (יד ושם, קבר רחל, קבר הרצל). אבל הם לא באמת מזדהים עם העצב, כי הם גם מבליים בבתי מלון ועם הנערות. התיירים מוצגים כאנשים צבועים, הם לא אנושיים כי הם לא שמים לב לאנשים (כפי שהם לא שמים לב לדובר, אלא לקשת הרומית שעל ידה הוא יושב). התיירים מוצגים כאנשים קרים, ללא רגשות. האמבטיה הצוננת (המתוארת בשורה האחרונה של הבית הראשון) מוסיפה לתיאור אופיים הקר. נדמה שהשיר לא מדבר על תיירים באופן ספציפי, אלא על אנשים בכלל, שאינם באמת שמים לב לאנשים אחרים. אחת המסקנות הנובעות מקריאת השיר היא, שעל האדם להתבונן ולעסוק יותר בחיים, ופחות במתים. אתרי הזיכרון הם חשובים, אך האדם החי חשוב יותר.

הניגודים בשיר בונים טענה זו

האדם החי (מהבית השני) מנוגד לאתרי הזיכרון בהם התיירים מבקרים (בבית הראשון). הדובר מתאר עצמו בבית השני, מנוגד לתיירים: הוא חי בעיר, יושב על מדרגות האתר ההיסטורי, ומניח את סליו לידו. הוא "משתמש" באתר ההיסטורי בחיי היום יום. לעומת זאת התיירים רק צופים באתרים: הם לא באמת חיים במקום, אלא צופים בדברים מרחוק. הם גרים בבתי מלון ותיאורם הוא של אנשים קרים. הדובר מתאר עצמו באופן יותר אנושי: הוא "אדם שקנה פירות וירקות לביתו".

החלק השני של השיר שונה מהחלק הראשון בכך שהוא מספר סיפור אישי יותר ולא כללי. הוא נפתח כסיפור ("פעם ישבתי..."). הוא מדגים ומסביר את התופעה הכללית המתוארת בחלק הראשון. בחלק השני, מביע הדובר את מחשבותיו: הוא היה מעדיף כי אנשים יתמקדו באדם, ולא ישתמשו בו רק כנקודת ציון.

(סיכום זה הוא גם תשובה לשאלה בעמ' 29)

דוגמה 2: השוואה בין שני סיפורים קצרים של עגנון: "בדמי ימיה" ו"הרופא וגרושתו"

מערך השוואתי זה נבנה על פי שאלת הבגרות הבאה:
מה מאפיין את היחסים בין גבר לאישה בשני סיפורים שלמדת (לפחות אחד מהם של עגנון)? הצג והסבר דרך מרכזית אחת לעיצוב יחסים אלה בכל אחד מהסיפורים.
(ספרות עברית וכללית, 2 יחידות לימוד, חורף תשנ"ז)

שלב א' – הגדרת הגורמים המושווים

נערוך השוואה בין היחסים בין גבר לאישה בסיפור: בדמי ימיה
לבין היחסים בין גבר לאישה בסיפור: הרופא וגרושתו.

שלב ב' – בחירת הקריטריונים להשוואה

1. תחום השוואה - סיפורת

מבין הקריטריונים המרכזיים להשוואה בסיפורת, נבחר את אלו המתאימים ונסמן אותם:

✓ 1. דמות המספר

2. דמויות (מרכזיות, משניות)

3. אמצעים אמנותיים

✓ 4. מוטיבים וסמלים

✓ 5. כותרת

✓ 6. פתיחה וסיום

2. קריטריונים נוספים (אם יש)

כעת נוסיף קריטריון נוסף המתאים במיוחד לסיפורים שבהם אנו עוסקים:

7. הקשר בין הגבר לאישה

כעת נציב בטבלה את הקריטריונים שבחרנו, ונערוך באמצעותם השוואה (בעמוד הבא).

שלב ג': השוואת הגורמים (לפי הקריטריונים שנקבעו)

קריטריונים השוואה הגורמים המושגים	א. בדמי ימיה	ב. הרופא וגרושתו
מוטיבים וסמלים	ה"מזרח" התלוי בסוכתה של משפחתה של לאה מסמל את קשר האהבה שבין לאה לעקביה מזל. לאה מביעה לעקביה את אהבתה ושניהם למעשה מתארסים בעזרת הטבעת של ה"מזרח". ה"מזרח" מסמל מאוחר יותר את הניסיון של תרצה לחקות קשר זה, כאשר בדעתה לתקן את חלקי ה"מזרח" השבורים. הבגדים – האם לובשת תמיד בגדים לבנים, אשר מזכירים גם בגדי כלולות אך גם מוות (תכריכים). בכך ניתן לקשר בין החתונה עם מינץ לבין מות האם. תרצה לובשת בגדים שאינם מתאימים (שמלת קיץ בחורף) ולכן מצטננת. הציאה ליער – תרצה ועקביה מזל נפגשים ביער. הם נמצאים מחוץ למוסכמות החברתיות.	סמלים רבים מרמזים על כך שהקשר בין הרופא לדינה לא יאריך ימים: החשמלית שאין בה מקום לשניהם (אלא רק כאשר היא פונה אל מחוץ לעיר: אל מחוץ לחברה); האורחים בחתונה, אשר מגיעים מהלוויה ומקבלים כסף על השתתפותם באירוע; נפילת החופה, ועוד. סמלים נוספים המבטאים את הניגוד בין הרופא לדינה: בגדים – הרופא מקפיד על בגדיו כדי שלא יזהו שמוצאו ממעמד נמוך, ואילו דינה ובני משפחתה מתלבשים בצניעות על אף שהם עשירים. הרופא מיחס חשיבות רבה למעמדות ואילו דינה לא. הפרחים – דינה אוהבת פרחים ואילו הרופא מתייחס אליהם בצורה טכנית (הוא מתגאה ביכולתו לזהות פרחים בשם, בלטינית ובגרמנית).
פתיחה וסיום	הפתיחה מספרת על מות האם. לאחר מכן מתברר שמוות זה נגרם כנראה משברון לב כתוצאה מאהבה נכזבת. בסיום נישאת הבת לאהובה של האם, אך אינה מוצאת בזה נחמה.	בפתיחה מתוארת דינה כאחות אשר הכל אוהבים אותה. (כל החולים רוצים את חברתה וקוראים לה לעזרה). היא כולה שלמות למעט העובדה שבעיניה מעין תכלת שחורה. בסיום מתואר הרופא כקורא לאחות (לדינה) לעזרה. הוא מתנהג כחולה.
הקשר בין הגבר לאישה	הסיפור מציג קשר כפול בין גבר לאישה: הקשר בין עקביה מזל ולאה, והקשר בין עקביה מזל ובתה של לאה, תרצה. עקביה מזל ולאה מתאהבים בעת פגישתם ולמעשה מתארסים. אהבתם אינה ממומשת מפני שאביה של לאה מייעד אותה לאדם אחר (מינץ). במהלך הסיפור מתברר שכל חייה סבלה לאה מאהבה לא ממומשת זו. גם עקביה מזל סבל מאוד, והחליט לגור בבדידות. תרצה, בתה של לאה, מנסה לממש אהבה זו לאחר מות אמה. היא מחזרת אחרי עקביה מזל, ולבסוף מתחתנת אתו. בניגוד לקשר בין לאה לעקביה מזל, לא ברור אם יש אהבה אמיתית בין תרצה לבין עקביה מזל.	הרופא התאהב בדינה ומחזר אחריה. עוד לפני חתונתם היא מספרת לו על כך שבעברה היא שהתה במחיצתו של גבר אחר. מאותו רגע ממרר הרופא את חייו דינה על מעשה זה. הרופא לא מצליח להוציא ממחשבותיו את אותו גבר, הוא חולם עליו, מזכיר אותו לדינה פעמים רבות ומטפל בו במסירות מעוררת חשד בבית החולים. דינה הולכת ונחלשת, היא אינה מדברת הרבה, לעיתים נדמה שהיא אדישה לכל מה שקורה, אך בסופו של דבר היא דורשת מהרופא שיתגרשו.

המשך ההשוואה בעמוד הבא

ב. הרופא וגרושתו	א. בדמי ימיה	הגורמים קריטריונים המושגים להשוואה
רופא – כינוי אירוני לאדם אשר למעשה חולה בעצמו (מבחינה נפשית) ואשר בסופו של דבר מביא למחלת דינה. הכותרת "הרופא וגרושתו" מעידה על כך שהיחסים בין השניים הם בעייתיים מלכתחילה. כותרת זו מדגישה את הפרידה העתידית בין הרופא לדינה, ומרמזת על כך שקשר האהבה המתואר בתחילת הסיפור ילך ויתדרדר.	שם היצירה מעיד על מותה המוקדם של האם, ואולי גם על "מותה הנפשית" של תרצה, אשר בהיותה צעירה כל כך, כמו מקריבה את עצמה למען אהבתה הלא ממומשת של האם. גם עקביה מזל פורש מהעיר ומחיי החברה וגוזר על עצמו מעין מוות נפשי.	הכותרת
הרופא הוא המספר. אנו יודעים את כל הסיפור מנקודת ראותו. אין ביכולתנו לדעת על מחשבות דינה, אלא לפי מה שמתאר ומפרש הרופא. הרופא מספר על התנהגותו ומודה שאין היא הגיונית. הוא מודע לבעיותיו אך אינו מצליח לפתור אותן.	כאן יש למעשה שני מספרים. המספרת הראשית היא תרצה, אשר מספרת הכל לפי ראות עיניה. מספר נוסף הוא עקביה מזל, אשר סיפורו נפרש מתוך היומן שתוצאה קוראת את העתקו.	דמות המספר

במה הם דומים?

- בשני הסיפורים מתוארות מחלות, אשר נובעות למעשה ממצב נפשי ● בשני הסיפורים הנשים הן בעלות יוזמה: דינה מעלה לראשונה את רעיון הגירושין, לאה מביעה ראשונה את אהבתה לעקביה מזל, ותרצה מחזרת בעקביות אחר עקביה מזל ● שני הסיפורים מספרים על אנשים אשר אינם מאושרים בקשר הזוגי שלהם ● גם תרצה וגם הרופא חושבים על מה שעשו, ומודעים לטעויותיהם ● בשני הסיפורים משפיע קשר מהעבר על הקשר בהווה ● בשני הסיפורים יוצאים הזוגות אל מחוץ לעיר, כלומר אל מחוץ למסגרות החברתיות המקובלות ● בשני הסיפורים מתוארות חתונות עם אורחים מועטים ● שני הסיפורים מסתיימים בנימה עצובה.

במה הם שונים? (ההבדלים העיקריים בין שני הסיפורים)

- בסיפור "בדמי ימיה" יש לכאורה שני מספרים: תרצה ועקביה מזל. הקורא מבין את הנעשה דרך נקודות התצפית של שניהם. לעומת זאת, ב"הרופא וגרושתו" הרופא הוא המספר היחיד.
- הפתיחה ב"בדמי ימיה" פסימית ואילו הפתיחה ב"הרופא וגרושתו" אופטימית.
- הרופא נשאר לבדו בסוף הסיפור, ואילו בסיום הסיפור "בדמי ימיה" נמצאת תרצה בתחילת מערכת יחסים, לאחר שנישאה וילדה.

שלב ג': סיכום ומסקנות

מילים שבהן רצוי להשתמש במהלך כתיבת הסיכום והמסקנות:

מילים המדגישות דמיון	מילים המדגישות שוני
דומה	שונה
בדומה ל...	לעומת
כמו	בניגוד ל...
כ...	הבדל בין ... ל...
כך גם	אך
	בהשוואה ל...

נקודות שוני

ניתן לראות מספר הבדלים בין שני הסיפורים: המספר ב"הרופא וגרושתו" הוא הרופא עצמו. אנו יודעים על הנעשה באמצעות מחשבותיו. אין אנו יודעים את מחשבותיה של דינה, אלא על פי תיאורו ופרשנותו של הרופא אותן. לעומת זאת, ב"בדמי ימיה" אנו יודעים את הרגשותיהם של שני הגיבורים הראשיים: תרצה (המספרת) ועקביה מזל (אשר העתק של יומן זיכרונותיו נקרא על ידי תרצה). הפתיחה והסיום של "בדמי ימיה" שונים מאלו של "הרופא וגרושתו": הסיפור "בדמי ימיה" נפתח בנקודת שבר: מותה של האם. בשונה מכך, הסיפור "הרופא וגרושתו" נפתח בתיאור חיובי ואופטימי של דינה, ושל התאהבות הרופא בה. בסיום הסיפור נשאר הרופא לבדו, ואילו בסוף "בדמי ימיה" נמצאת תרצה רק בתחילת הקשר עם עקביה מזל, לאחר נישואיה לו והולדת הבת.

נקודות דמיון

למרות ההבדלים, ניתן למצוא נקודות דמיון רבות ומשמעותיות בין שני הסיפורים. שני הסיפורים עוסקים ביחסים סבוכים שבין גברים לנשים. הדמיון העיקרי בין שני הסיפורים הוא, שכל סיפור מתאר קשר, אשר דמות מהעבר משפיעה עליו. הדמות מהעבר היתה בקשר מסוים עם אחד מבני הזוג: לאה משפיעה על רצונה של תרצה להתחתן עם עקביה מזל, והפקיד אשר היה בקשר עם דינה, משפיע על יחסו של הרופא לדינה. כמו "הרופא וגרושתו", כך גם "בדמי ימיה" עוסק ביחסים בעייתיים בין גברים לנשים: תרצה אינה אוהבת את עקביה מזל, ולמרות זאת נישאת לו, והרופא מתעלל בדינה על אף אהבתו אותה. בשני הסיפורים מתוארות מחלות אשר נגרמות כתוצאה ממצבים נפשיים: לאה חולה משברון אהבתה לעקביה מזל, ודינה נעשית חולה בעקבות התעללות הרופא בה. מצד שני, גם האנשים הבריאים, בשני הסיפורים, אינם בריאים בנפשם: הרופא למעשה חולה מבחינה נפשית, וכך גם תרצה. שני הסיפורים מתארים באופן דומה את התרחקות הזוגות מהחברה: הפגישות הראשונות בין הרופא ודינה וכך גם בין תרצה ועקביה מזל נעשות מחוץ לעיר, כלומר מחוץ למעשה חולה מבחינה נפשית, וכך גם תרצה. שני הזוגות נישאים בטקסי חתונה צנועים ביותר ומעטים באורחים, דבר המעיד גם הוא על ניתוק מהחברה. בשני הסיפורים מבטאים המוטיבים והסמלים את בעייתיות היחסים בין בני הזוג. ב"בדמי ימיה" מבטא ה"מזרח" את רצונה של תרצה לממש את אהבתה של אמה. הבגדים אשר לובשת תרצה מעידים על כך, שאין היא קוראת נכון את המציאות, וכי הגבולות בין דברים שונים מתערערים בתפישתה (היא לובשת שמלת קיץ בחורף). ב"הרופא וגרושתו" מסמלת נפילת החופה את הקריסה העתידית של הקשר בין בני הזוג. התייחסותם השונה של דינה והרופא לפרחים מסמל את ההבדלים המשמעותיים בין שניהם, אשר מתבטאים גם ביחסם לבגדים.

פסקה מסכמת

ההבדלים בין הסיפורים הם בעיקר הבדלים בתוכן הסיפורים (הדמויות שונות, המוטיבים שונים וכו'), אך הנושאים בשני הסיפורים הם אותם נושאים: שני הסיפורים מתארים קשרים סבוכים בין גברים לנשים, קשרים אשר אף לא אחד מבני הזוג מאושר בהם. המספרים בשני הסיפורים כמו מתוודים בפני הקורא על מעשיהם, ומבקשים נחמה באמצעות וידוי זה. תרצה מבינה את טעויותיה ומחפשת מרגוע בכתיבת כל מה שארע. הרופא נותר בודד, מתוודה בפני ידיד כלשהו על הנעשה, וקורא לעזרה כאדם חולה.

(סיכום זה הוא גם תשובה לשאלה בעמ' 33)

לסיום

בחוברת זו למדתם להתמודד עם השוואה בלימודי הספרות. אנו מקווים שהצלחנו לסייע לכם במשימות הלימודיות העומדות בפניכם. כדי להצליח בבחינות הבגרות אין די בזכירת החומר, אלא נדרשת שליטה במיומנויות ובכלים רלוונטיים. ההשוואה שלמדתם בחוברת זו מהווה כלי כזה.

דף אסטרטגיה לתהליך ההשוואה

כדי להשוות בין גורמים, נבצע את הפעולות הבאות:

1. הכנה להשוואה

- הגדרת הגורמים המשווים
- בחירת קריטריונים להשוואה

2. השוואת הגורמים

- פירוט הגורמים בטבלה
- מציאת נקודות שוני ונקודות דמיון

3. כתיבת סיכום ומסקנות או תשובה לשאלה

תועלת משמעותית עוד יותר תפיקו, אם תיישמו את מה שלמדתם גם במשימות אחרות ובתחומים נוספים.

נשמח לשמוע כל מה שעולה בדעתכם בעקבות הלמידה בחוברת זו.

בהצלחה!

צוות בגרות 2001

